

Fris-Nytt 3/2024

Fris-Nytt 3/2024

Innehåll:

- ↳ **Ordförande har ordet**
- ↳ **Fris höstmöte**
- ↳ **Föreningsrapporter**
  - *Umeå Finlandssvenskars höstfest*
  - *Nyansen på stadsvandring i Uppsala*
  - *En konsertkväll med Skånegillet*
  - *FNYS jubileumsresa till Västnyland*
- ↳ **Kalendarium**

Ordförande har ordet

Lobbyn vid besöket i Sagerska palatset. Foto: Fris

Välkomna tillbaka efter sommaren även om den redan känns avlägsen. Höstens styrelsearbete och förberedelserna inför höstmötet är i full gång.

Eftersom vi ser att medlemsantalet i förbundet sjunker behöver alla tillsammans försöka göra mer för att locka nya och behålla de medlemmar vi redan har. Enade kan vi på ett mer effektivt sätt tillföra ökad kunskap om finlandssvenskarna i Sverige!

Några i förbundsstyrelsen och kansliet har haft möte med Svenska kulturfonden i Finland om utvärderingen av förbunds-paketet. Vi har reviderat anvisningarna litet

för att bättre matcha så att föreningsstödet träffar rätt.

Den 16 september träffades den svenska och finska regeringen vid ett gemensamt möte i Stockholm, det andra i ordningen. Jag - tillsammans med representanter från flera andra finländska organisationer - fick förmånen att träffa ministrarna under en timme på Sagerska palatset. Flera av ministrarna fick höra om situationen för oss finlandssvenskar i Sverige.

Fris deltog i år, av finansiella skäl, inte i Bokmässan i Göteborg. Vi hoppas på ett deltagande kommande år.

Förbundsstyrelsen ser fram emot att träffa alla som kommer på höstmötet nästa helg.

Förbundsordförande Carita Haaksi

Fris höstmöte

Enligt traditionen ordnas varje år ett höstmöte för våra medlemsföreningar. I år hålls det i Stockholm helgen den 19–20 oktober. På programmet står bland annat rundvandring med sverigefinländsk guide i riksdagshuset, övernattnig på Hotel C, information från Sverigefinländarnas Arkiv och en föreläsning med språkvetaren Martin Persson, verksam vid Stockholms universitet men bosatt i Vanda.

Som sig bör ges även tillfälle för samkväm, gemensam middag på lördagskvällen samt chans för föreningsrepresentanter att utbyta idéer och erfarenheter.

Föreningsrapporter:

- *Umeå Finlandssvenskars höstfest*

Umeå Finlandssvenskar har haft höstfest med ett 30-tal medlemmar närvarande. Ordföranden Britta Ståhl hälsade välkommen och lämnade över ordet till Kristina Hammarström. Hon berättade om Umeå och Vasa ur ett historiskt samarbete.

Åhörarna som hade erfarenhet både från Österbotten och Västerbotten fångades helt av hennes berättelse om kontakterna från 1500-talet fram till dags dato. Trafiken som skett över kvarken med småbåtar och under vintern med släde, skidor, spark och gående. Färjetrafiken som kom i gång med ångbåten Pörtö 1947 och senare Kors-holmbåtarna fram till dagens trafik. Katastrofer, stadsbränder och krig har kantat städernas historia och samarbete.

Under kriget i Finland var det många krigsbarn som hamnade i Umeå och Sverige, varav de flesta senare återvände. På 1950-talet startade den stora arbets-kraftsinvandringen från Österbotten och många hamnade i Umeå.

Träffen avslutades med köttfärssoppa, kaffe och kaka.

Text: Helge Svens

- Nyansen på stadsvandring i Uppsala

I morgondimman den sjunde september tog Nyansen pendeltåget från Stockholm till Uppsala. Väl framme hade dimman skingrats och solen sken över Uppsala.

Vi började med ett besök på **BioCentrum** i Ultuna. Byggnaden är ritad av Bjurström & Brodin Arkitekter. Krister Bjurström har finlandssvenskt ursprung och Kjell Jansson, som handlagt delar av projektet, är finlandssvensk. Syftet med besöket var att se husets konstnärliga utsmyckning av den finlandssvenske konstnären Robert Lucander. För BioCentrum har Robert Lucander skapat 13 målningar med lack på enskilda träpaneler.

Carl Robert Stefan Lucander är född i Helsingfors den 26 december 1962 men är numera verksam i Berlin. Lucander studerade först vid Fria konstskolan och Helsingfors universitets ritsal 1987–89 och sedan vid Hochschule der Künste i Berlin 1989–95, utexaminerad Meisterschüler.

Han debuterade 1992 med *Suomi-serien*, fem konceptuella, halvabstrakta mindre målningar. Vid sidan av sitt eget målande har han också undervisat vid ett flertal konstskolor som till exempel Valand i Göteborg, Kungliga konsthögskolan i Stockholm och Nordiska konstskolan i Karleby.

Västmanland-Dala nation är en av få förverkligade byggnader av den världsberömda arkitekten Alva Aalto i Sverige. Huset byggdes 1965 efter att Aalto fått uppdraget att rita huset 1961. "Hus med vingor och pelarhall när Aalto ritat åt V-Dala" står i ett citat ur Upplandsmuseets samlingar. Vingarna utgörs av två i exteriören utstickande magasin för interiöra skjutväggar.

Pelarhallen: Ursprungligen svävade huset på pelare i markplanet bland annat för att bevara trädgården under huset. Ekonomiska omständigheter gjorde dock att torget under huset, mot Aaltos intentioner, glasades in för att ge nationen värdefull uthyrbar yta.

Uppsala domkyrka guidades via telefon av geolog emeritus Sten-Anders Smeds. Vi besökte *Jagellonska gravkoret*, där Johan III låtit uppföra ett ståtligt minnesmärke över sin drottning Katarina Jagellonica. Det som gör monumentet intressant för oss

finlandssvenskar är att dess marmorpelare är från Vestlax kalkstensbrott i Kimito.

I Uppsala har den finlandssvenska skulptrisen Kajsa Mattas **fem skulpturer och reliefer längs Fyrisån** mellan Nybron och Islandsbron, en del av ett 3,7 kilometer långt kulturståk med genusperspektiv av elva kvinnliga skulptörer. Den mest kända av Kajsas bronsverk där är *Jona och den stora fisken*, en metafor för liv genom död.

Kajsa Matta föddes i Helsingfors 1948, är bosatt på Södermalm och utbildad vid Kungliga Konsthögskolan i Stockholm.

Matta åtnjuter livslång statlig inkomstgaranti på 300 000 SEK/år, motiverat med konstnärlig verksamhet av hög kvalitet och stor betydelse för svenskt kulturliv.

Hon har bl.a. tagit emot Prins Eugens medalj av kungen, erhållit Sergelpriset av Kungliga Akademien samt fått Uppsala Nya Tidnings stadsmiljöpris.

*Text: Kjell Jansson och Ulla Honkanen
Foto: Kjell Jansson*

- En konsertkväll med Skånegillet

Tid och rum flöt samman när Rachmaninovs sista mästerverk mötte Bernsteins West Side Story.

En konsert som utforskade övergången mellan två stora musikaliska epoker. Rachmaninovs sista mästerverk *Symfoniska danser*, och *West Side Story*, komponerad av Leonard Bernstein. När Skånegillet vandrade hem var vi överens om att kvällen var lyckad och att musiken stannat kvar i kroppen.

Den här torsdagskvällen sent i september leddes Malmö SymfoniOrkester av den prisbelönta och hyllade finlandssvenska dirigenten Emilia Hoving.

Stort tack Svenska Kulturfonden i Finland, för bidraget till den här konserten.

Text: Monica Eckermalm

- FNYS jubileumsresa till Västnyland

FNYS grundades hösten 1983, detta beslöt vi att fira. I januari ordnade vi en jubileumsfest med god uppslutning och Ebba Witt-Brattström som festtalarare. Men det räckte inte för oss! Vi beslöt att även

göra en resa till Västnyland i augusti. Resan samlade 30 personer och blev lyckad. Det fina sommarvädret hjälpte till.

Wikströms Buss från Bromarv hämtade oss i Åbo hamn och följde med de två dagarna på finländsk mark.

Första stoppet var Tenala där vi möttes av Bitte Westerlund, avnjöt frukost med ostsmörgås och kaffe på Frimans diversehandel (som i synnerhet har en fantastisk ostdisk). I Tenala fick vi även guidning i den vackra medeltida kyrkan.

Sedan bar det av till Bromarv och Rilax gård med guidning av Mikael Aminoff själv (en av släktgårdens arvtagare), mycket trevligt och intressant. En god lunch avnjöts på Theodors i Bromarv.

I Ekenäs checkade vi in på Motel Marine, centralt beläget nära stranden. Vi besökte det nya konstmuseet Chappe, som bekostats genom en donation av Albert och Clara de la Chapelle. Kvällen tillbringade vi i Café Gamla Stans äppelträdgård, där

kaféägarnas dotter Frida Andersson uppträdde tillsammans med Lauri Schreck.

Dag två började med ett trevligt besök hos Ninni och Rafael Donner på Ekkulla gård, Svartå. Där bjöds vi på goda örffilar och fick se den nyanlagda trädgården. I Svartå besökte vi även slottet, där vi fick en personlig och innehållsrik guidning av intendent Maria Linder.

Servering av örffilar och kaffe på Ekkulla.

En utsökt lunch inmundigades i Billnäs gamla disponentvilla, som renoverats och blivit restaurang och hotell. Därpå besökte vi den prisbelönta chokladfabriken och andra hantverksbutiker.

Sista resmål blev Fiskars, där deltagarna fick ströva fritt innan bussen förde oss tillbaka till Åbo och middag på M/S Grace.

Text och foto: Barbro Graeffe

Kalendarium se även fris.nu

På gång i Svenska Österbottningar i Upplands Väsby:

- **Café Österbotten** Vi träffas en gång per månad med start den 24.9 kl. 14.00. Klubblokalen, Husarvägen 10nb. Föreningen bjuder på kaffe.
- **Visklubben Husar** Visklubben startar den 26.9 kl. 16.00. Vi sjunger och berättar om olika visförfattare. Anmälan till hakan.lonnqvist@telia.com

➤ **Föreningens 60-årsjubileum**

Föreningen Svenska Österbottningar i Upplands Väsby firar **60-årsjubileum!**

Den 19 oktober är ni välkomna att fira på Restaurang Rönnerdahls. Vi börjar med mingel kl. 17.00.

Underhållning med sångerskan Julia Grannas och gitarristen Erik Holmbom. Tal av Stefan Ingves och några sågnummer från föreningens revyer.

Bindande anmälan till festen med buffé, betala in till pg 813086-6 **senast den 13 oktober.**
100 kr/person för medlem, 250 kr/person för icke medlem.

Arr: SVÖ

Frågor om medlemskap ring 070-49 13 098.

- **Dans till Junix orkester** på restaurang Rönnerdahls 16.11 kl. 18.00-23.00. Buffé från kl. 18, dans 19.00-23.00. Maten (kallskuret) bokas på tel. 073-615 14 68 och betalas på plats. 200 kr. Dansentré 150 kr.
- **Självständighetsdagen** Den 6.12 kl. 18 bjuder vi på ärtsoppa med punsch i Hembygdsgårdens ladugård, Hag-

vägen 2, Runby. Föreläsning av före detta yrkesofficer Börje Forslund från Avesta (Jeppo). "Historiskt potpurri med intressanta, kända och okända händelser i Finland/Sverige". Anmälan senast 2.12: hakan.lonnqvist@telia.com

Konstutställning av Nyansen:

Finlandssvenska kulturföreningen

Nyansen

Samlingsutställning

Gunilla Bauer
Ulla Honkanen
Kjell Jansson
Susanna Laine
Vidar Lindqvist

Vernissage

12/10 kl.13-16, invigning kl.14.00

Fågelliv - broderi av Gunilla Bauer
Fågelskrämma - foto av Vidar Lindqvist
Stilleben i olja av Ulla Honkanen

Galleri Signalen

(inom biblioteket)

Esplanaden 10, Sundbyberg

Öppet under 12–25 oktober 2024

Mån-ons kl.10-19, tors-fre 10-18, lö 10-15, sö 11-15

Föreläsningar kan förekomma i galleriet under utställningstiden, t ex. Rosa Liksom författarbesök 19.10 kl. 13-14. Se biblioteket@sundbyberg.se

Välkommen till Fris

Besök: Bellmansgatan 15 NB, Stockholm

Mejl: kansli@fris.nu

Mobil/SMS: +46 (0)72–329 31 31

Förbundsordförande: Carita Haaksi

Mejl: ordforande@fris.nu

Mobil/SMS: +46 (0) 70–710 84 17

Instagram: @fris.nu

Facebook/Messenger:

@finlandssvenskarnasriks

Hemsida:

www.fris.nu

Finlandssvenskarnas riksförbund i Sverige, Fris, är centralorganisationen för finlandssvenska ideella föreningar som är verksamma i Sverige. Fris grundades 1969 och idag har förbundet cirka 790 medlemmar fördelade på 16 föreningar runt om i landet som alla arbetar för att främja finlandssvensk kultur och finlandssvenska intressen i Sverige och Finland. Fris bedriver informationsverksamhet för ökad kunskap hos Sveriges befolkning om finlandssvenskarna genom att anordna och delta i olika slags kultur-, samhälls- och fritidsaktiviteter samt samarbeta med och påverka organisationer och myndigheter i Sverige och Finland.